

GERMANY BRIEF 17

Mart / Nisan / Mayıs 2021

Özel Seri “Almanya Seçime Doğru”

Merkel Korona İle Final Yapıyor

Fulya Canşen

ÖNSÖZ

2021 yılı Almanya’da “süper seçim yılı” olarak adlandırılıyor. Altı eyalette yapılacak seçimlerin yanı sıra 26 Eylül’de Alman Federal Meclisi seçimleri için sandık başına gidilecek. 16 yıldır Başbakan olan Angela Merkel yeniden aday olmayacağını açıklamıştı. Eylül’deki genel seçimler yaklaşırken, Germany Brief ve T24 ortaklığında “Almanya Seçime Doğru” başlıklı özel bir seri başlatıyoruz. Batı Almanya Radyo TV Kurumu WDR-Cosmo editörü ve T24 yazarı Fulya Canşen siyasi ve toplumsal süreci okurlarımız için yorumlayacak. Aylık olarak yayınlanacak serinin ilk bölümünde “Merkel Korona İle Final Yapıyor” başlığı altında ele aldığı yazısında, Merkel’in 16 yıllık iktidar sürecini değerlendiriyor.

Saygılarımızla

PROF. DR. AYHAN KAYA
MÜDÜR, AVRUPA BİRLİĞİ ENSTİTÜSÜ
İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ

DR. DENİZ GÜNEŞ YARDIMCI
UZMAN ARAŞTIRMACI VE DAAD OKUTMANI
AVRUPA BİRLİĞİ ENSTİTÜSÜ
İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ

Merkel Korona İle Final Yapıyor

Fulya Canşen

Merkel Korona İle Final Yapıyor

Fulya Canşen

Bugün Almanya’da 25 yaşın altındaki herkes sadece tek bir başbakan tanıyor; Angela Merkel. Otuzlu yaşlarda olanlar ise Merkel ile büyüdü, meslek ve aile sahibi oldu. 26 Eylülde yapılacak genel seçimden sonra, eğer 17 Aralık’a kadar hükümet kurulamazsa Merkel, fikir babası olan Helmut Kohl’ün “en uzun başbakanlık yapan siyasetçi” rekorunu kırarak. İstikrarı seven Almanya’da başbakanların hele hele muhafazakâr başbakanların yıllar boyunca görevde kalması pek şaşırtıcı değil. Hristiyan Demokrat Partili (CDU) Konrad Adenauer 14, Helmut Kohl (CDU) da 16 yıl Almanya’yı yönetmişti. Angela Merkel ise, Almanya tarihine sadece ilk kadın ve Doğu Alman değil, başbakan olmaktan kendi isteği ile vazgeçen ilk şansölye olarak da geçecek. Merkel’den önceki 7 başbakan ya seçilemeden gitti ya görevden alındı ya da görev süresi dolmadan istifa etti. Almanya’nın rolü konusunda da Merkel, uluslararası alanda bir tarih yazmış oldu. Merkel başbakanken ABD’de 4 başkan, Fransa’da 4 cumhurbaşkanı, İtalya’da 8 başbakan göreve geldi. Bu yüzdendir ki, Almanya’da dışişleri bakanları 16 yıldır hep bir adım geri durur.

Doğu Almanya’da güzel ve şanslı bir çocukluk

Almanya Başbakanı Angela Merkel aslında Hamburg doğumludur. 17 Temmuz 1954’te Hamburg’un Eimsbüttel ilçesinde Horst ve Herlind Kasner’in ilk çocuğu olarak dünyaya gelen Merkel, teolog babası papaz olarak işe başladığı için daha birkaç haftalıkken eski Demokratik Almanya Cumhuriyeti DDR’e taşındı. Annesi Latince ve İngilizce öğretmeniydi. Merkel’in adlarından çok bahsedilmeyen bir erkek bir de kız kardeşi var. Erkek kardeşi de Merkel gibi fizik eğitimi aldı ve Darmstadt kentinde yaşıyor. 10 yaş küçük kız kardeşi ise, ablası ile ilişkilerinin çok iyi olduğu söyleniyor, ergoterapist olarak çalışıyor. Merkel’in çocukluğu doğa içerisinde, sakin ve babasının idealist çalışmalarına tanıklık ederek geçti. İlk ve orta öğreniminde son derece başarılı olan Merkel liseyi en iyi notla bitirdi. Sevgiyle büyüdüğü söyleniyor. Merkel çocukluk yıllarında sosyal olarak

aktif sayılırdı. Yine Doğu Almanya’da fizik eğitimi alan Merkel, ilk eşi Ulrich Merkel’i de üniversite yıllarında, Moskova ve Leibzig’e yapılan okul gezisi sırasında tanıyıp 1977’de kilise töreni ile evlendi. Çift, 1982 yılında boşandılar ama Merkel eşinin soyadından vazgeçmedi. Kuantum kimyası üzerine doktora yapan ve bu alanda araştırmacı olarak da çalışan Merkel’in 1998’de evlendiği ikinci kocası Joachim Sauer ise kimya profesörüdür. Merkel’in ikinci eşinden iki üvey oğlu dışında hiç çocuğu olmadı.

Kohl’ün ilk sürprizi aile bakanlığı

Okul yıllarında Angela Merkel siyaset ile çok yakından ilgilenmedi. Hatta ne Doğu Almanya Sosyalist Birlik Partisi SED’ye ne blok partilerine ne de Protestan Kilisesi’nin muhalif gruplarına katıldı. 1989 yılında büyüyen özgürlük hareketiyle Demokratik Uyanış Partisi’ne girerek, politikaya atıldı. 1990’da Doğu Alman Cumhuriyeti’nin son hükümeti olan Lothar De Maizier geçiş hükümetinde sözcülük yapan Merkel, aynı yıl, Almanya’nın birleşmesinden iki ay önce Hristiyan Demokrat Parti’ye girerek, ilk genel Almanya seçimlerinde Federal Meclisi’e seçildi. 1990’da Hristiyan Sosyal Birlik CSU ve liberal Hür Demokrat Parti FDP ile koalisyon hükümeti kuran Başbakan Helmut Kohl (CDU), sürpriz bir biçimde Merkel’i kadın ve aile bakanlığına getirdi. Federal Almanya’nın ilk Doğu Alman kökenli bakanı da yine Merkel oldu, ama kimse onun bu kadar başarılı olabileceğini tahmin etmedi.

Bakanlık yaparken tabana ulaşabilmek için Mecklenburg-Vorpommern Eyaleti’nin parti başkanlığına da seçilen Merkel, parti içerisinde Protestan üyeler ile de yakından ilgilendi. 1994 yılındaki seçimleri de kazanınca Kohl, bu kez Merkel’i Çevre bakanı olarak görevlendirdi. Merkel’in ilk büyük başarısı, 1995 yılında Berlin’de BM tarafından düzenlenen “İklim Zirvesi” oldu. Zirveyi yöneten Merkel, hitabeti ve ikna edici tavrı ile katılımcı ülkelerin atmosferdeki sera gazı emisyonunu azaltma konusunda uzlaşmaya varmasında katkıda bulundu. 1998 yılında seçimi kaybeden Helmut Kohl parti liderliğini, Merkel’i genel sekreter olarak seçecek Wolfgang Schäuble’ye devretti. 10 Nisan 2000 yılında Essen’de düzenlenen parti kongresinde Angela Merkel, 937 delegeden 895’inin oyunu alarak parti liderliğine getirildi. Merkel, partinin ilk kadın başkanı olarak yine bir ilke imza atmış oldu. 2002 yılındaki seçimde başbakanlığa aday olmayan Merkel, partisi seçimi kaybedince, dönemin Yeşiller-Sosyal Demokrat Hükümeti’nin reformlarını destekleyerek de başarılı bir muhalefet liderliği yaptı.

Erkek rakiplerini bir bireledi

Angela Merkel'in siyaset hayatında en zor yılları genel sekreter olarak seçildikten sonra 2005 yılındaki genel seçime kadar geçen süredir. Hep egosu yüksek erkeklerin yönettiği parti içinde hem bir kadın hem de Doğu Alman, üstelik bir de Protestan olduğu için sözünü dinletmesi hiç de kolay olmadı. Friedrich Merz, Roland Koch, Edmund Stoiber gibi eski kurtları sabırla bir bir alt etmeyi başardı. Partinin duayenlerinden, bugünkü Federal Meclis Başkanı Wolfgang Schäuble'yi bütün zıtlıklarına rağmen yanında tutarak akıllıca davrandı. Tabii Merkel'in bu başarısında eski Başbakan Helmut Kohl'un siyaset hayatında "manevi kızı" olmasının payı da var. Sekiz yıl boyunca Merkel "Kohls Mäddchen - Kohl'ün kızı" olarak anıldı. Ama Merkel, Kohl bağış skandalı ile sarsılınca araya bir mesafe koymaktan da çekinmedi. Bir gazetede yayınlanan makalesinde Merkel, "Partimiz yürümeyi, kendi değimiyle "savaş atı" Helmut Kohl olmadan da geleceğe güvenle bakmayı öğrenmeli" demekten çekinmedi. Partisi bir önceki seçimden daha az oy alsa da Merkel 2005 yılında başbakan olmayı başardı. Sosyal Demokrat Parti Lideri Gerhard Schröder "Bayan Merkel ile hükümet pazarlığı yapmam" sözlerini yutmak ve Merkel ile koalisyon kurmak zorunda kaldı. 22 Kasım 2005'te Federal Meclis'te Merkel'in başbakanlığını ilk kutlayanlardan biri de Schröder oldu.

Merkel'in en parlak yılları başladı

Merkel ikinci kez seçildiğinde artık sosyal demokratlara ihtiyacı yoktu hükümet kurmak için. Tarihlerinde en çok oyu alan liberaller yine muhafazakarların koalisyon ortağı oldu. 2013 seçimleri Angela Merkel'in iktidarının zirve yaptığı seçimler oldu. CDU ve CSU oyların neredeyse %42'sini elde etti. Liberaller Federal Meclis'e giremeyecek kadar az oy alınca Merkel yine sosyal demokratların kapısını çaldı. Merkel artık, Time dergisinin de seçimi ile yılın en güçlü kişisi seçilerek, dünya siyasi tarihine de altın satırlar ile yazıldı. Mültecilere yönelik açık kapı politikasını uygulayana kadar dünya mali krizi ve Euro krizi ile başa çıkmakta gösterdiği angajman onu bir yıldız gibi parlatmıştı. Mülteci krizi sadece AB değil, parti içinde de Merkel'in elini zayıflatmıştı. O nedenle 2017 yılındaki seçimde sosyal demokratları ikna etmesi hiç de kolay olmadı. Artık kitle partileri kan kaybederken, Alman Federal Meclisi'nde bir başka parti daha vardı; sağcı popülist AfD, *Almanya için Alternatif Partisi*. 2017'deki seçimde adaylığını çok da gönüllü koymayan Angela Merkel için çekilme zamanı gelmişti. Bir yıl sonra bir daha aday

olamayacağını ilan ederek parti liderliğini de selefi olacağını umut ederek Annegret Kramp-Karrenbauer'e, devretti. Kramp-Karrenbauer, rekabete fazla dayanamadı ve Merkel'in yolunda gitmekten vazgeçti. Bu yıl yapılan son parti kongresinde Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti Başbakanı Armin Laschet önce parti lideri sonra da başbakan adayı seçildi. Laschet ile CDU da Merkel döneminin devam edeceğini düşünenlerin sayısı azımsanamayacak kadar çok. Korona salgını ile Merkel, "kriz çözen lider" unvanının altını bir kez daha çizdi.

"Euro batarsa, AB de batır"

İktidara geldikten sonraki ilk krizini Merkel 2008'de yaşadı. Amerikan yatırım Bankası Lehman Brothers'in iflas etmesi ile büyüyen finans krizi bütün dünyayı, tabii Almanya'yı da etkisi altına aldı. Uluslararası şirketler, bankalardan para akışı sağlayıp sağlamayacağından emin olmadıkları için dünya ticareti durma noktasına geldi. İkinci dünya savaşından sonra ilk defa Alman ekonomisi 2009'da daraldı. Hypo Real Estate (HRE) veya Commerzbank gibi bankaların iflasın eşiğine gelince Başbakan Angela Merkel, kolları sıvadı ve 500 milyar Euroluk bir kurtarma fonu oluşturarak bankalara destek verdi, hatta HRE bankasını kamulaştırdı. Bu da Almanya'da ikinci dünya savaşından sonra yaşanan bir ilkti ve bir Doğu Alman başbakanının bunu yapmış olması dikkat çekti. Kurtarma fonundan sadece bankalar değil, otomotiv sektörü gibi krizden olumsuz etkilenen farklı sektörler de faydalandı. Merkel'in, Maliye bakanı ile birlikte halkın karşısına çıkarak, tasarruflarının garanti altında olduğunu söylemesi ve vatandaşa verdiği güven hiç unutulmadı. Eğer 6 trilyon Euroluk tasarrufu olan halkı sakinleştirmeseydi, halk bankalara hücum edecek ve tasarruflarını çekecek, mali kriz içinden çıkılmaz bir hal alacaktı.

Merkel'in kriz ile mücadelesi sempati değerini arttırdığı gibi bir sonraki seçimi kazanmasına da neden oldu. Dünya finans krizinden diğer AB ülkeleri Almanya kadar kolay kurtulamadı. Bütçeleri zora giren ve giderek daha fazla borçlanan Yunanistan, Portekiz ve İrlanda gibi ülkelerin adeta iflas etmesi para birimi Euro'yu da tehlikeye attı. AB çapında bir kurtarma paketi için bir zirveden bir diğerine koşan Merkel, hiç yorulmadan Euro'nun güçlü bir para birimi olduğunun altını çizerek, "Euro batarsa, AB de batır" mesajı verdi. Kemer sıkma politikasında da direnen Merkel, diğer AB ülkelerinin konjonktürün canlanması için daha fazla para talebine de şiddetle karşı çıktı.

Sonunda bir Euro kurtarma paketi ve uzun vadede Euro mekanizmasında uzlaşıldı. Sadece Yunanistan bu fondan 290 milyar Euro aldı. Euro krizi yine Merkel'in uluslararası başarı hanesine yazıldı.

Mülteci krizi en insani ve en zor olanlarından

Bir başka kriz ki, Angela Merkel'i en çok zora sokan kriz bu oldu, mülteciler. Başbakan Angela Merkel 2015 yılında Avrupa sınırına dayanan mültecilere, diğer AB ülkelerine baskı da yaparak kapılarını açtı. Hem de tam bir yıl önce Pegida gibi aşırı sağcı hareketler palazlanmış, sağcı popülist AfD partisi kurulmuşken. Bütün dünyaya Merkel ile selfi çeken mültecilerin fotoğrafları yayıldı. Merkel'in Dublin anlaşmasını bile hiçe sayarak insani güdüler ile mültecilere kucak açması uluslararası alanda bir yandan saygıyla karşılandı bir yandan da sert bir biçimde eleştirildi. CDU/CSU yani Hristiyan Birlik Partileri arasında ise adeta siyasi bir krize dönüştü. Merkel'e kendi partisi içinden de muhalif olanlar çıktı.

Merkel'in mülteci sorununu AB çerçevesinde çözmekte bulduğu en iyi yöntem Türkiye ile bir "Mülteci Anlaşması" imzalaması oldu. Merkel, bir yandan mültecileri Avrupa'dan uzak tutmayı başarırken, bir yandan da Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı da kontrolü altına aldı. Her ne kadar AB mülteciler için Türkiye'ye milyonlar ödese, Erdoğan'ın isteklerine göz yummak zorunda kalsa da bu pazarlıktan karlı çıkan taraf yine kendisi oldu. Türkiye ile AB arasındaki ilişkilerin neredeyse mülteci anlaşması ile sınırlı kalmış olması da tesadüf değil. Merkel'in mülteci krizi ile ilgili olarak tarihe geçecek sözleri "wir schaffen das – başarırız" oldu. Mülteci pazarlığından sonra Almanya'ya seçerek alınan mültecilerin ülkeye çok kolay uyum sağlıyor olması sadece Türkiye ile yapılan anlaşmanın başarısı değil elbette. Merkel, 13 yıl önce oluşturduğu "Uyum Zirvesi" ile Almanya'da yaşayan göçmenlerin ülkeye daha iyi adapte olması ve iş piyasasına girmesi için çaba da harcadı. Ayrıca Merkel, AB sınırlarının korunması ve iltica başvurularının hızla sonuçlanması için de yine Avrupa çapında inisiyatif kullandı.

Merkel gerçekten krizleri çözüyor mu?

Almanya'yı 16 yıldır yöneten Angela Merkel'in ülkesini gerçekten krizden çıkarıp çıkarmadığı sorusu daha uzun yıllar dünya ve Almanya gündemini meşgul edecek gibi görünüyor. Merkel'in en büyük özelliği her durumda sakin kalması, ölçülü ve pragmatik

davranması. Çok seyrek sinirlenen Merkel, müzakereler sırasında her zaman sağlam, direngen ve mantıklı olabiliyor. En dikkat çekici yanı da pazarlıklara hep yeterince bilgi sahibi olarak girmesi, dolayısıyla uyanık kalması. Bu durum eminim Merkel'in bir bilim kadını olmasından kaynaklanıyor. Kendisi, analitik düşünen, çözüm odaklı bir siyasetçi. Sunulan iki alternatif de işlemiyorsa Merkel, mutlaka üçüncü bir alternatif arayıp buluyor. Hiçbir zaman belli bir ideolojiye saplanıp kalmayan Merkel, bu karakterini şu sözlerle tanımlıyor; "ben bazen liberal, bazen muhafazakâr, bazen de sosyal demokratım". Attığı pek çok adım Merkel'in sık sık başka partilerden rol çaldığı, Yeşillerden daha Yeşil, sosyal demokratlardan daha sosyal olabileceğini gösteriyor. Örneğin nükleer santrallerin ömrünü uzatma kararından kısa bir süre sonra Fukuşima'da meydana gelen kazanın üzerine Merkel, hiç çekinmeden nükleer santralleri kapatma kararı aldı. İklim koruma ve enerji dönüşümüne özellikle önem veriyor. Almanya'da eşcinsel evliliğe karar veren de zorunlu askerliği kaldıran da Angela Merkel oldu.

Merkel çok iyi bir hatip değil ama vatandaşları ile iletişim kurmayı çok iyi beceriyor. 2006 yılından bu yana düzenli olarak Video-Podcast yoluyla halkı her konuda, hiç duygusallaşmadan bilgilendiriyor. Hatta bunları bazen farklı dillerde alt yazılar ile yayınlayıp göçmen kökenli olanları da ihmal etmiyor. Merkel, 16 yıl içerisinde ilk halka sesleniş konuşmasını geçen yıl mart ayında hem de duygusal bir tonda korona hakkında yaptı. Sürekli kamuoyu yoklaması yaptıran ve ona göre de siyasetini belirlediği bilinen Merkel'in yakınında kimlerin olduğu hep merak konusu oldu. Birkaç danışmasından başka kimseye güvenmeyen Merkel, yakın çalıştığı kişilerin ağzı sıkı olmasına da dikkat ediyor. Merkel'in en dikkat çekici yanı siyaseti bir görev gibi yapıyor ve bundan maddi bir çıkar beklemiyor olması. O'nu CDU'nun ve Almanya'nın başına getiren de zaten güvenirliliği idi.

"Alternatifsiz" metotlarından aşırı sağa

Merkel'e yönelik eleştiriler yok mu? Çok... Bir kere Merkel'in istihdam piyasasındaki olumlu gelişmeleri halefi sosyal demokrat Gerhard Schröder'in 2013 yılında AB çapında geliştirdiği "Agenda 2010-Gündem 2010"a borçlu olduğunu düşünenler az değil. Belki de bu bağlamda Merkel sosyal demokratlaştı demek çok doğru değil. Sosyal devletin temelini oyan sosyal demokratların liberalleşmesinin meyvelerini Merkel topladı

asında. Merkel'in 16 yıllık iktidarı sırasında sosyal devlet biraz daha küçüldü ve artan katma değer vergileri ile harcamalardan daha çok gelir elde edilen ülkenin bütçesi bir süre sonra hep fazla vermeye başladı. Brüt maaşın neredeyse yarısına kesinti yapan Almanya, endüstri ülkeleri arasında en fazla vergi alan ikinci ülke. Euro krizinin çözülmesi için alınan önlemlerin AB'yi birleştirmekten çok böldüğünü iddia edenler de az değil. Yunanistan gibi krizden mağdur olan ülkelere verilen fonlar elbette karşılıksız değildi. Sadece Almanya'nın Yunanistan'dan bugüne kadar elde ettiği faiz geliri, 3 milyar Euro'yu buluyor. Göçmenlerin uyumu konusunda çaba harcadı dedik ama aşırı sağcı terör örgütü NSU cinayetlerinin bir kısmı da Hanau'daki saldırı gibi pek çok ırkçı temelli eylem de Merkel döneminde gerçekleşti. Mülteci krizini çözerken kullandığı metotların aşırı sağcı şiddeti arttırdığı iddiaları da ciddiye alınacak iddialar. Muhafazakâr ideolojiye her zaman sadık kalmayan Merkel'in partisini merkeze çekmesi nedeni ile sağda boşalan yerin *Almanya için Alternatif Partisi* AfD'yi doğurduğu, "hep 'alternatifsiz' dediği yöntemler yüzünden Alman siyasi tarihine sağcı popülist bir alternatif girdi" sözleri ile ifade ediliyor. Hatta mültecilere kapıyı açtığı için AB içinde sağın güçlenmesinin müsebbibi olarak da Merkel görülüyor. Üstelik Avrupa'nın ördüğü duvarın ardında kalan mültecilerin durumu da aşikâr. Hala mülteci yükünü Yunanistan ve İtalya çekiyor ve mülteciler içinde yaşadıkları koşulları dile getirmek için oturdukları kampları yakmak zorunda kalıyorlar.

Korona'yı şansa dönüştürmek üzere

Bugünlerde Merkel, iktidarda olduğu dönemin en ağır krizini yaşıyor; Korona. Kriz ile ilk aylarda, bilimi ön plana çıkararak iyi mücadele eden Merkel, aşı kampanyasını doğru başlatamadı. Yüzyılın buluşu olarak nitelendirilen mRNA aşısı Almanya'da bulunmuş olmasına rağmen aşıya ulaşmakta güçlük çeken hükümet ağır önlemler almak zorunda kaldı. Kapanma yüzünden verilen mali destek bütçeyi borçlanmaya kadar götürdü. AB içinde birlikte hareket etmeyi ilke edinen Merkel, başka ülkelerin de tepkisini çekti. İngiltere'nin gösterdiği başarıyı AB'nden ayrılmasına bağlayanlar çok. Başarısızlığını eyalet sisteminin doğurduğu bürokrasiye bağlayan Merkel, karar yetkisini merkeze çekerek sonunda kontrolü eline aldı. Yaz aylarına kadar Almanya'da hemen herkesin aşılınması bekleniyor. Ayrıca aşı üretimi ve ihracatından elde edilen kazanç da cabası. Merkel şimdi aşıda yapamadığını Korona ilacında yapmayı ve bir tekel oluşturmayı

deniyor. Korona salgını, 16 yıllık Almanya Başbakanı Merkel için hem bilim kadını hem de deneyimli liberal bir siyasetçi olduğu için güçlü girdiği bir savaş.

Kamuoyu yoklamaları, bu savaşta ilerlerken yıkıp döktüklerini toplama görevinin seçimden sonra başka partilere kalacağını gösteriyor. Alternatifsiz Merkel'in partisine sunduğu en iyi alternatif belki de budur; dağıttıklarını başkasına toplatırken yenilenmek için muhafazakarlara zaman tanımak. Kadınlara rol model olmayı başaramadı ama Doğu Alman papazın kızı Merkel, erkek siyasetçileri, onların yöntemleri ile hem içerde hem de dışarda adeta elinde oynattı. İktidar sarhoşu olmaması da O'nun güçlü bir kadın olduğu ve öyle kalacağının göstergesi. Yine de on yıl sonra Merkel hakkında neler söylenecek merak ediyorum doğrusu...